

УДК 37.016

Підготовка до НМТ: досвід учителя-практика

Л. Гаврилюк,
спеціалістка вищої категорії,
учителька української мови та літератури,
Порцелянівський ліцей
Баранівської міської ради
e-mail: driver6798@gmail.com

Анотація. У статті висвітлено особливості підготовки учнів до національного мультипредметного тесту з української мови на основі практичного досвіду роботи вчителя. Проаналізовано сучасні підходи до організації навчального процесу, визначено ефективні методи формування мовної компетентності, розвитку критичного мислення та вдосконалення навичок виконання тестових завдань. Окреслено роль системного повторення, використання цифрових освітніх ресурсів, індивідуалізації навчання та психологічної підтримки учнів у досягненні високих результатів на НМТ.

Ключові слова: НМТ, українська мова, методика навчання, мовна компетентність, тестові технології, учитель-практик, освітній процес.

Постановка проблеми. Освіта в Україні сьогодні функціонує в умовах постійних змін. Оновлення змісту навчання, реформування системи оцінювання, цифровізація освітнього процесу та виклики воєнного часу потребують від учителя пошуку нових підходів до організації навчальної діяльності. Одним із важливих етапів завершення здобуття повної загальної середньої освіти є проходження національного мультипредметного тесту (НМТ), результати якого визначають подальшу освітню траєкторію випускників.

Українська мова є обов'язковим предметом НМТ, тому її якісне опанування має особливе значення. Високий результат тестування можливий лише за умови системної та послідовної підготовки, що поєднує ґрунтовне засвоєння мовних норм, розвиток практичних умінь, формування читацької грамотності та навичок роботи з тестовими завданнями.

Досвід роботи свідчить, що більшість учнів стикається не лише з прогалинами у знаннях окремих мовних тем, а й із труднощами застосування теоретичних знань у практичній діяльності. Саме тому одним із головних завдань учителя є створення такої системи підготовки, яка допоможе кожному випускникові впевнено почуватися під час виконання тестових завдань, розуміти закономірності української мови, критично мислити та приймати правильні рішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку мовної компетентності учнів присвячено праці багатьох українських учених і методистів. Значний внесок у розроблення методики навчання української

мови зробили М. Пентилюк, О. Біляєв, Н. Голуб, С. Караман, Л. Мацько та інші дослідники [2: 180].

У своїх працях вони наголошують, що сучасний урок української мови має бути компетентісно орієнтованим, спрямованим на формування практичних умінь і навичок, необхідних для реального мовленнєвого спілкування.

Останніми роками особливої актуальності набувають дослідження, присвячені використанню цифрових технологій, інтерактивних методів навчання, тестових технологій та індивідуалізації освітнього процесу. Водночас питання організації ефективної підготовки саме до НМТ потребує подальшого осмислення, оскільки формат тестування постійно вдосконалюється, а умови навчання залишаються динамічними.

Мета статті: узагальнення власного педагогічного досвіду підготовки учнів до НМТ з української мови, визначення ефективних методів роботи та окреслення практичних рекомендацій щодо підвищення результативності навчання.

Виклад основного матеріалу. Українська мова є не лише навчальним предметом, а й важливим чинником формування особистості, її громадянської позиції, культури мовлення та національної ідентичності. Саме тому підготовка до НМТ не повинна зводитися лише до механічного виконання тестів або заучування правил. Вона має бути системною, логічно вибудованою та спрямованою на усвідомлене розуміння мовних явищ [1: 56–64].

На мою думку, першим кроком у підготовці до НМТ є визначення реального рівня знань учнів. На початку навчального року доцільно проводити діагностичне тестування, яке допомагає встановити сильні сторони школярів і виявити теми, що потребують додаткового опрацювання. Такий аналіз дозволяє планувати подальшу роботу не інтуїтивно, а на основі конкретних результатів.

Після діагностики складається орієнтовний календар повторення навчального матеріалу. Практика переконує, що найкращий результат забезпечує системне повторення мовних тем: фонетики, орфографії, лексикології, словотвору, морфології, синтаксису та пунктуації. Кожна тема опрацьовується комплексно: повторення теорії, виконання тренувальних вправ, тестування, аналіз помилок і повторне закріплення.

Особливу увагу приділяю формуванню в учнів уміння аналізувати власні помилки. Часто школярі намагаються запам'ятати правильну відповідь, однак не з'ясовують причину помилки. У такому випадку аналогічне завдання викликає труднощі знову. Тому після кожного тематичного тестування проводиться детальний розбір усіх проблемних питань із поясненням мовних закономірностей. Така робота сприяє свідомому засвоєнню матеріалу й формує навички самоаналізу.

Не менш важливим є розвиток читацької грамотності. Значна частина завдань НМТ передбачає уважне опрацювання тексту, уміння визначати головну думку, аналізувати мовні засоби, встановлювати логічні зв'язки між

реченнями. Саме тому під час уроків систематично використовую тексти різних стилів мовлення, пропоную учням виконувати вправи на аналіз структури тексту, визначення мовних особливостей і редагування речень.

Багаторічний досвід переконує, що ефективність навчання значною мірою залежить від різноманітності методів роботи. Сучасні учні краще сприймають інформацію, коли вона поєднує текст, схеми, таблиці, інтерактивні вправи та візуальні образи. Тому під час пояснення нового матеріалу широко використовую інтелект-карти, алгоритми, опорні конспекти, тематичні таблиці та порівняльні схеми. Вони допомагають систематизувати великий обсяг інформації та швидко відновлювати її в пам'яті [3: 256].

Пріоритетним напрямом у підготовці до НМТ вважаю формування стійкої навчальної мотивації. Практика показує, що навіть учні із середнім рівнем навчальних досягнень можуть отримати високі результати за умови регулярної роботи та усвідомлення власної мети. Тому на початку підготовки важливо пояснити школярам, що успішне складання НМТ – це не випадковість і не наслідок короткочасного інтенсивного навчання, а результат систематичної праці протягом тривалого часу.

Одним із дієвих способів організації навчальної діяльності є складання індивідуального плану підготовки. Кожен учень має різний рівень знань, темп роботи, особливості сприйняття інформації та власні освітні потреби. Якщо одним достатньо повторити окремі теми, то іншим необхідно поступово відновлювати знання практично з усіх розділів мовознавства. Саме тому індивідуалізація навчання дає можливість раціонально використовувати навчальний час і зосередитися на тих питаннях, які потребують найбільшої уваги.

У своїй педагогічній діяльності широко використовую принцип «малих кроків». Великі за обсягом теми поділяються на окремі логічно завершені блоки. Після опрацювання кожного з них учні виконують короткі тренувальні завдання, які дозволяють оперативно перевірити рівень засвоєння матеріалу. Такий підхід допомагає уникнути інформаційного перевантаження та підтримує позитивну мотивацію до навчання.

Особливого значення набуває використання сучасних цифрових технологій. Сьогодні існує велика кількість електронних ресурсів, які дають можливість урізноманітнити навчальний процес. Онлайн-тести, інтерактивні вправи, навчальні відео, електронні словники, мовні тренажери та освітні платформи дозволяють швидко перевірити знання, повторити теоретичний матеріал і виконати завдання в будь-який зручний час. Проте використання цифрових ресурсів буде ефективним лише тоді, коли вони є доповненням до системної роботи вчителя, а не її заміною.

Під час підготовки до НМТ значну увагу приділяю роботі з тестовими завданнями. Насамперед учні знайомляться зі структурою тесту, типами завдань і критеріями оцінювання. Це дозволяє зменшити психологічне напруження та сформулювати розуміння особливостей роботи під час тестування.

На кожному етапі підготовки використовую тематичні й підсумкові тести. Після їх виконання обов'язково проводиться аналіз результатів. Учні визначають, які теми потребують повторення, з'ясовують причини допущених помилок і повторно виконують аналогічні завдання. Саме багаторазове повернення до проблемних питань забезпечує стійке засвоєння матеріалу.

Ефективним методом роботи вважаю створення власного мовного довідника. Учні записують правила, винятки, складні випадки правопису, приклади правильного вживання мовних одиниць, наголоси, мовні норми та короткі алгоритми виконання тестових завдань. Такий довідник стає індивідуальним навчальним інструментом, який використовується протягом усього періоду підготовки [4].

Не менш важливо навчити школярів працювати з інформацією. Сучасний освітній простір містить величезну кількість матеріалів, однак не всі вони є однаково якісними. Учитель має допомогти учням добирати достовірні джерела, користуватися чинним правописом, словниками, рекомендаціями Українського центру оцінювання якості освіти та сучасними навчальними посібниками.

Під час підготовки значну увагу приділяю розвитку мовлення. Хоча формат НМТ не передбачає написання власного висловлення, розвиток мовленнєвої компетентності позитивно впливає на загальний рівень володіння мовою. Учні виконують творчі вправи, складають тексти різних стилів, редагують речення, працюють із деформованими текстами, добирають мовні засоби відповідно до комунікативної ситуації. Такі види діяльності сприяють глибшому розумінню мовних закономірностей [5].

Практика переконує, що одним із найскладніших розділів для випускників залишається синтаксис і пунктуація. Саме тому доцільно постійно повертатися до цих тем упродовж навчального року. Під час вивчення синтаксису використовую графічне моделювання речень, схеми, синтаксичний аналіз, вправи на конструювання власних висловлювань. Це дозволяє учням не лише запам'ятати правила, а й зрозуміти логіку побудови речення.

Не менш важливою є систематична робота над орфографічною грамотністю. Щоб сформувати стійкі навички правильного написання слів, застосовую різні види словникових диктантів, вправи на редагування текстів, пояснювальні диктанти та мовні практикуми. Регулярне повторення орфограм поступово формує орфографічну пильність і допомагає уникати типових помилок.

Підготовка до НМТ неможлива без постійного повторення вивченого матеріалу. Психологи доводять, що значна частина інформації забувається вже через кілька днів після її засвоєння, якщо не відбувається повторення. Саме тому кожне заняття доцільно розпочинати з короткого актуалізаційного блоку, який допомагає пригадати раніше опрацьовані теми та встановити зв'язок із новим матеріалом [6].

Особливої уваги потребує психологічна готовність випускників до проходження тестування. Багато учнів мають достатній рівень знань, однак

через хвилювання не можуть повною мірою продемонструвати свої можливості. Під час занять важливо створювати доброзичливу атмосферу, підтримувати впевненість школярів, навчати їх раціонально розподіляти час і не зосереджуватися на окремих невдалих відповідях. Регулярне виконання тренувальних тестів у часових межах, наближених до реального НМТ, поступово формує впевненість у власних силах і знижує рівень тривожності [7: 180].

Досвід показує, що ефективна підготовка до НМТ ґрунтується на партнерській взаємодії між учителем, учнем та батьками. Постійне інформування про навчальні досягнення, обговорення труднощів і спільний пошук шляхів їх подолання створюють сприятливі умови для успішного навчання. Важливо, щоб батьки підтримували дитину, допомагали організувати режим праці та відпочинку, але не створювали надмірного психологічного тиску через очікування високих результатів.

Отже, підготовка до національного мультипредметного тесту з української мови є комплексним процесом, який потребує системної організації навчальної діяльності, професійної майстерності вчителя та відповідального ставлення учнів до навчання. Практичний досвід засвідчує, що досягнення високих результатів можливе лише за умови поєднання ґрунтовного повторення мовного матеріалу, розвитку практичних умінь, систематичного виконання тестових завдань і постійної роботи над помилками.

Ефективність підготовки значною мірою залежить від використання сучасних педагогічних технологій, інтерактивних методів навчання, цифрових освітніх ресурсів, індивідуального підходу до кожного учня та створення позитивної навчальної мотивації. Важливо не лише сформувати в учнів необхідний обсяг знань, а й навчити їх аналізувати мовні явища, застосовувати набуті знання в нових ситуаціях, критично мислити та самостійно приймати рішення під час виконання тестових завдань.

Особливої уваги заслуговує систематичне повторення навчального матеріалу, адже саме воно забезпечує міцність знань і сприяє формуванню стійких мовних навичок. Не менш важливими є розвиток читацької грамотності, удосконалення культури мовлення, психологічна підтримка випускників та формування впевненості у власних силах [8: 112–120].

Таким чином, результативна підготовка до НМТ з української мови ґрунтується на поєднанні традиційних і сучасних методів навчання, безперервному вдосконаленні професійної компетентності педагога та активній співпраці між учителем, учнями й батьками. Представлений практичний досвід підтверджує, що системність, послідовність, індивідуалізація навчання та позитивна мотивація є визначальними чинниками успішного складання НМТ і формування мовної компетентності сучасного випускника.

Список використаних джерел та літератури

1. Бондаренко Н. В. Підготовка учнів до зовнішнього незалежного оцінювання з української мови: компетентнісний підхід. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 3. С. 56–64.
2. Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови : навч.-метод. посіб. Київ : Генеза, 2005. 180 с.
3. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. Навчання української мови в контексті компетентнісної освіти: сучасні підходи та технології. Київ : Пед. думка, 2021. 256 с.
4. Державний стандарт базової середньої освіти : затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. Київ, 2021.
5. Освіторія. Підготовка до НМТ: ефективні стратегії навчання та організації роботи учнів. Київ, 2024.
6. Український центр оцінювання якості освіти. Національний мультипредметний тест: загальна інформація, структура тесту та особливості оцінювання. Київ, 2024.
7. Шевцова Л. С., Кучерук О. А. Формування мовної компетентності учнів у процесі підготовки до підсумкового оцінювання. Житомир, 2023. 180 с.
8. Яценко Т. О., Тригуб І. В. Сучасні технології підготовки учнів до стандартизованого оцінювання навчальних досягнень. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2022. № 2. С. 112–120.